СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 122. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 27 травня 1935. — VOL. XLIII. No. 122. Jersey City, N. J., Monday, May 27, 1935. THREE CENTS

КОНВЕНЦІЯ СОЮЗА УКРАЇНОК АМЕРИКИ

НЮ ЙОРК. — У великій салі Українського Народнього Дому відкрито другу конвенцію Союза Українок Америки. На конвенцію приїхали 48 делеґаток, що представляють 27 відділів.

Конвенцію відкрила в пятницю, 1:30 попол., пані М. Ленчук, голова конвенційного комітету, витаючи конвенцію від уряду. На її зазив делеґатки відспівали гимни, український і американський, а потім пошанували повстанням з місць померші члениці орґанізації. Потім вона представила головний уряд орґанізації, а пані А. Кмець, як предсідниця, підчеркнула вагу зїзду та кооперації місцевих відділів з центральним урядом для розвою орґанізації.

Опісля наступив вибір президії до переведення конвенції. Предсідницею вибрано панну С. Абрагамовську, заступницею предсідниці паню Ю. Яремову, секретарками паню П. Дембіцьку й паню С. Галичин. Далі постановлено, що всі комісії, що існували до конвенції, мають урядувати й підчас конвенції; тільки для обчислення голосів вибрано спеціяльну комісію з пань: А. Курило, О. Штогрин, І. Козаченко.

З черги прочитано надіслані привіти, між ними привіт від Українського Народного Союза, а потім наступили привіти й звіти делеґаток від поодиноких відділів. Представниця кождого відділу показувала завязок відділу, його діяльність та маєтковий стан.

По скінченню звітів забрала слово делеґатка з Канади, представниця Союза Українок у Канаді, пані Іванна Слюсар. У своїм привіті підчеркувала вона, як головний обовязок української жінки працю коло духової освіти та національного освідомлення. Не повинна українська жінка признавати ніякої партії, як тільки одну: працю для визволення України. Не повинні існувати політичні границі між українськими жінками Америки, Канади та ріжних країв Европи.

Коло 6-тої години закрито перші наради. Вечором приймали делеґатки жіночий комітет Українського Демократичного Клюбу в Ню Йорку.

У суботу всі делеґатки взяли участь у Службі Божій за здоровля членок Союза Українок Америки та в панахиді за померших членок у місцевій українській католицькій церкві св. Юрія при 7-мій улиці.

ЗАСУД ПОЛКОВНИКА.

ВАШИНГТОН. — Тайний військовий суд засудив полковника Александра Віліємса на відправу зі служби за те, що він приняв особисту позичку від одного підприємства, що доставляло товари для армії.

НОВИЙ СПОСІБ ЛІКУВАННЯ РАКА.

НЮ ЙОРК. — На зборах одної лікарської орґанізації виступав д-р Карл Комптон, президент Месечусетського Інституту Технольоґії, з демонстраціями своєї нової машини для висилання промінів „екс" з такою силою, що вони можуть проходити глибоко в середину тіла та лікувати внутрішнього рака.

Д-р Комптон говорив, що його машина має здібність витворити проміні „екс" у силі сім тисяч вольт.

НОВИЙ ВИНАХІД ДО СКРІПЛЮВАННЯ ГОЛОСУ.

ВАШИНГТОН. — Радіова служба американської фльоти удосконалила новий інструмент до скріплювання голосу. Інжиніри кажуть, що при помочі цього інструменту можна буде голос людини побільшити так, що його буде чути на цілу милю.

Задумують ужити цього інструменту для скріплення голосу президента Рузвелта при найближчій оказії його публичного виступу.

Цей винахід має мати велике значіння для вигукування корабельних сиґналів у часі мраки на морю. Думають теж уживати його для вспокоєння юрби підчас масового переляку.

ЖЕРТВА ЗАБАВИ.

ЙОНКЕРС (Ню Йорк). — У середу вечором пропав десь 11-літній Джан Карпентер, син місцевого асекураційного аґента. Занепокоєні родичі повідомили поліцію, й ця почала наперед обшукувати хату від пивниць до даху. Інші відділи поліції шукали його над рікою Гудсоном та здовж залізничих шляхів. Як усі заходи показались безуспішними, поліція в четвер рано розголосила алярм за хлопцем по 5 стейтах.

Батько хлопця почав тимчасом допитуватися своєї шість-літньої дочки, де вона бавилася з братом. Дівчина нарешті завела його до порожного мешкання, на тому самому поверсі, що їх мешкання. Там у ледівні в кухні знайдено тіло хлопця. Видно, забавляючися в хованку, хлопчина сховався в ледівню, зачинив за собою двері й не міг їх зі середини відчинити.

ВІДКРИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО ВЧЕНОГО.

Проф. Д. Чижевський, що після кількалітньої діяльности в Укр. Пед. Інституті та Укр. Університеті в Празі є тепер професором університету в Галле (Німеччина), знайшов рукопис Яна Амоса Коменського „Пансофія", що має біля 3,000 фолієвих сторін. Рукопис знайдено в бібліотеці гальського сирітського дому, який заснували пієтисти. На цю працю Коменський присвятив кілька літ. Відома була лише частина „Пансофії", а нинішня знахідка значно збогачує, доповнює, а частинно й міняє образ фільософічних поглядів Коменського. Твір обіймає між іншим дуже цікаву статтю про фільософію мови. „Пансофія" — це не лише енциклопедія тодішньої науки, а й система популярного викладу про всі речі, яких зрозуміння мали би повести людство до щастя. Коменський хотів „Пансофією" дати людству шлях до царства божого на землі. Проф. Д. Чижевський був недавно в Празі та зробив про своє відкриття доповідь в Укр. Істор.-Фільол. Товаристві. Про цінне наукове відкриття подала вістку чеська преса і виголосила реляцію радіостація, що, не знати чому, зробила Д. Чижевського „російським істориком".

СИМПАТИЧНА РАДІОВА АВДИЦІЯ З ТОРУНЯ.

Читаємо в „Ділі": Дня 3. травня ц. р. торунська радіостація надавала низку народніх пісень хору народньої школи з Добжина над Дрентвою. Хор при звуках музики відспівав характеристичні народні пісні з ріжних сторін Польщі, між іншими також дві українські пісні, а саме, „Тече річка невеличка" і „Гречаники". Цікаво, що обі ці пісні названий хор відспівав в ориґіналі (а не в кепському перекладі, як то інколи надає львівське радіо) і —треба признати — українська вимова була зовсім правильна. Тільки інтерпретація обох тих пісень була своєрідна: перша рівномірно протяжна, а друга рівномірно скора, коли в українській інтерпретації повільне і швидке темпо черґується. Всеж таки виконання добжинського хору було дбайливе й ефектовне, но... і наслідок відспівання цих українських пісень ані Добжин ані Торунь нічого не стратили на польськости. Натомісць львівська радіостація надає щоденно всілякі пісні в ориґінальному виконанні чи на плитах: російські, німецькі, французькі, анґлійські, італійські, чеські, але якось тяжко приходиться надати українські, хоч має десятки тисяч українських радіо-передплатників і з української сторони були і є заходи в тому напрямі. Українські пісні все ще належать до найкращих львівських авдицій. Керманичі львівської радіостації все ще не можуть позбутися вшехпольського шовінізму та зневажливого відношення до всього, що українське. А час би вже виліккуватися з вшехпольської дурійки.

184 ЛЮДЕЙ ДОБИЧЕЮ АКУЛ.

На західньому побережі Австралії буря заскочила на морі збирачів перел. Багато човнів перевернулись і збирачі впали в море. 184 людей, між ними 61 Японців, утопились або стали добичю акул.

ПРЕЗИДЕНТ ЗА ПРОДОВЖЕННЯ „НАЙРИ" Й ЗАКОНОПРОЄКТ ВАҐНЕРА.

Президент Рузвелт настоює на провідників демократичної більшости в конґресі, щоби вони в якнайкоротшім часі переперли ухвалення продовження обовязуючої сили закона про відбудову краю на два роки, та законопроєкт Ваґнера про полагоджування спорів між власниками й робітниками.

Проти продовження „Найри" на два роки існує в конґресі сильна опозиція. Провідники демократів думають, що в найкращім випадку їм може вдатися хіба ухвалити продовження закона на 21 і пів місяця.

Досі президент ще не заявлявся в справі проєкту Ваґнера про робітничі відносини й тому натиск президента за цей законопроєкт уважають фактом великої політичної ваги.

ПРЕЗИДЕНТ ЗАПОВІДАЄ ВЕТУВАННЯ ДАЛЬШИХ БОНУСОВИХ УХВАЛ.

З огляду на те, що по поваленню бонусового закона Петмена в конґресі почалися заходи за ухвалення інших подібних законів та перепертя їх проти волі президента, президент заявив, що він заветує всяку іншу ухвалу, якщо вона буде мати в собі постанову про неґайну виплату бонусу всім ветеранам великої війни без ухвали про жерела виплати.

КОНҐРЕС РУМУНСЬКИХ СТУДЕНТІВ ПРОТИ УКРАЇНЦІВ.

В днях від 16—19 квітня ц. р. відбувсь у Крайові конґрес румунських студентів. На цім конґресі присвячено багато уваги також Українцям на Буковині. Загально відомо, що буковинські Українці не мають ніяких шкіл і що Румуни не приймають зовсім Українців на державні посади, а тих, що ще залишились на таких посадах, усувають за „незнання" мови або переносять у глибину Румунії. Всеж таки на денному порядку конґресу була справа Українців і промовці домагалися цілковитого зрумунізування північної Буковини та перенесення всіх учителів Українців в глибину Румунії. Вкінці ухвалено резолюції, що домагаються в церкві, школі, судівництві, війську і міських управах нумерус нуллюс для національних меншин. Дальше зажадано піддержки румунського елементу за кордонами держави, кольонізації Румунами з Македонії, Югославії та України, рівности „тратаменту" в школі і церкві.

ЗАМЕРЗ БАГАТИЙ ЖЕБРАК.

У брамі одного дому в Люблині знайшли тіло людини, що вмерла з зимна. Показалося, що це знаний у місті жербрак Огурек, який жебрав головно на передмістях. Носив плащ, зшиваний зі шматків найріжнородніших матерій. А що латки були нашивані на латках, то плащ приймав щораз більші розміри. Звертало загальну увагу, що Огурек ніколи з тим плащем не розлучався і пильнував його як ока в голові. Після його смерти загадка вияснилася. Плащ попорено і знайдено в ньому поважну готівку 8,000 зл., зашитих у ріжних місцях. Це була його ощадність з цілого життя.

ЛЕТНИЧА КАТАСТРОФА ПІДЧАС МАНЕВРІВ.

Маневри воєнної фльоти коло Гавайських островів потягнули за собою вже третю летничу катастрофу, коли у вівторок вечором упав у море великий дво-моторовий літак фльоти, „Сикс-Пі-Севен", та затонув з 6 людьми. З огляду на цей випадок команда фльоти здержала всякі летничі вправи з винятком тих, що мають на цілі знайти пропавші літаки або тіла жертв.

ДЕЩО З ВОЄННОГО ЛЕТУНСТВА.

Скорість бомбових літаків рівнялась у 1918. р. 150 кільометрам на годину. Промінь їх ділання мав тоді 300 кільометрів. Вони могли піднести 300 кільоґрамів бомб на висоту 6,500 метрів. Сьогодні скорість бомбовиків рівна 300 км. на год., їхній промінь ділання має сьогодні 2,000 кільометрів, при чім можуть вони летіти на 8,000 метрів високо з 2,000 кільоґрамами бомб. Найновіші американські бомбовики можуть летіти зі скорістю 305 км. на годину на висоті 2,000 метрів з вантажем 3,680 кґ. бомб, причім їх промінь ділання рівний 2,400 кільометрів. Цей сам літак зменшує на висоті 3,500 метрів свою скорість на 277 км. на годину. Як гидроплян, робить він тільки 265 км. на годину. Підчас причалювання може він зменшити свою скорість до 90 км. на годину.

ПЛЯМИСТИЙ ТИФ.

Пошесть плямистого тифу в Коломийщині не вгаває. Щодня санітарна влада нотує по кільканацять випадків занедужань на плямистий тиф у Винограді, Турці та Іспасі. Коломийський шпиталь переповнений і нових хорих не приймає. Львівський відділ Червоного Хреста висилає в коломийський повіт окрему кольону, що має зорґанізувати епідемічний шпиталь у Винограді. Місцевости, обняті пошестю, є ізольовані. Ніяких осіб туди не впускається, ані не випускається.

ЗРУЙНУВАЛИ ЦЕРКВУ НА БУДОВУ ВУЛИЦІ.

Большевики в Камянці Подільському розібрали Олександро-Невську церкву, а камінь ужили на будову Шевченківської та Петровської вулиці. Розбираючи церкву, в її вівтарі знайшли два мішки паперових грошей, випущених за часів Української Народньої Републики.

ПОГАНСЬКІ ОГОЛОШЕННЯ.

Із дрібних оголошень у німецькій пресі можна бачити, що пропаґанда поганства робить там своє діло. Батьки дають своїм дітям поганські імена і багато з них називають попросту „Гайде" (поганин). Є теж оголошення, що „справжній поганин" хоче листуватись або зазнайомитись із правдивою поганкою.

ТЕЖ РОБЛЯТЬ КОНҐРЕС.

У червні цього року збереться в Неаполі перший конґрес продавців маронів (каштанів). В Італії є їх 30,000, отже забагато. Конґрес має вирішити при співучасти 400 делеґатів, чи можна допустити ще більше продавців до свого інтересу і як розмістити їх, щоб один одному не робив конкуренції.

ІТАЛІЯ НІБИ ПІДДАЄТЬСЯ ЛІЗІ НАЦІЙ

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Під натиском Англії й Франції Італія погодилася вкінці на те, що коли не прийде до порозуміння між нею й Етіопією до 26-го серпня, то тоді справу розгляне Рада Ліґи Націй. Це рішення вважають великим ратунком престіжу Ліґи.

МУСОЛІНІ НЕ ДУМАЄ ЗАВЕРТАТИСЯ З ДОРОГИ.

РИМ (Італія). — Премієр Мусоліні заявив воєнним ветеранам, що Італія не завернеться з дороги, на яку ступила. Всі зрозуміли, що це відноситься до італійсько-етіопського конфлікту. Він іще додав, що краще жити нації один день львом, ніж 100 років вівцею. В тім самім дні, коли він це говорив, відплив до Африки новий корабель з новими італійськими воєнними силами.

ПАПА ОСУДЖУЄ СТЕРИЛІЗАЦІЮ.

ВАТИКАН МІСТО. — Папа дав авдієнцію представникам Міжнароднього Шпитального Конґресу і виявив перед ними свою радість, що з програми нарад лікарів усунено справу стерилізації. Папа заявив, що стерилізація, яку заводить Німеччина, це поганство, з якого буде велика шкода для німецького народу і для цілого світа. А поганство, щоправда, видало великих малярів і фільософів та письменників, але скінчило на великім занепаді.

ЗА ЕВҐЕНІЧНУ ЧИСТОТУ.

БЕРЛІН. — Націсти подають, що досі стерилізовано 56,244 особи, які згодилися на потрібні операції „добровільно". Вони твердять далі, що ця спроба очистити німецьку расу припала німецькому народови дуже до вподоби. Особливо жінки піддаються тим операціям дуже охотно.

ВІДГОМІН УБИВСТВА ПЕРАЦЬКОГО.

ЛЬВІВ. — В апеляційному суді у Львові відбулася розправа проти Казимира Тимочка з Козової, засудженого окружним судом у Бережанах на 6 місяців вязниці за те, що, розмовляючи над берегом Дністра з пастухами про вбивство Перацького, сказав: „Зле трапилося, що вбили тільки одного міністра; булоб ліпше, якби їх згинули пять".

ЗА ПОХВАЛЕННЯ ДАНИЛИШИНА Й БІЛАСА.

РЯШІВ (Галичина). — У Ряшеві відбулася розправа проти 12 Українців, обвинувачених за похвалювання вчинків Данилишина і Біласа, при чому між обвинуваченими були теж діти 15-ти років. Вісьмох обвинувачених звільнили, а чотирох малолітніх признали винними, але з огляду на їх вік висловлено їм тільки догану.

З УРЯДУВАННЯ О. МАСЦЮХА.

СЯНІК. — Доносять, що новоіменований апостольський адміністратор для Лемківщини, о. Масцюх, переніс до Коростенки сотрудника в селі Полонна, о. М. Гайдука, відомого з живої діяльности на занедбаній лемківській народній ниві. Треба додати, що перенесено о. Гайдука без уваги на те, що вислано до о. Масцюха три меморіяли з сіл Полонна, Камянка й Височани, як і делеґацію, щоб тим чином упросити о. Масцюха не переносити о. Гайдука. Адміністратор відповів делеґації, що „перше було інакше, а тепер мусить бути інакше". Не дав теж відповіди на те, чому місцевий Жид і солтис знали місяць наперед про перенесення о. Гайдука та ще й з докладною датою цього перенесення.

ФАБРИКА ШЕВСЬКИХ КІЛКІВ.

ЛЬВІВ. — У Львові працює українська фабрика шевських кілків, що має 28 робітників та продукує річно 15 ваґонів кілків. Кілки купують ріжні українські кооперативи, зокрема кооператива українських шевців та 500 наших шевців у Львові.

СМЕРТНІСТЬ НАШИХ ДІТЕЙ.

ЛЬВІВ. — Є чим журитися. Статистика виказує велику смертність серед українських живороджених дітей. Вона виносить 19.2% на 100 живороджених. Це трівожне явище, бо бє по основах народу.

ЗАВЕДЕННЯ ДЛЯ КАЛІК-ДІТЕЙ У МУКАЧЕВІ.

МУКАЧІВ (Закарпаття). — Тут є для калік-дітей заведення, в якім управителем є В. Сверняк, секретар учительської орґанізації „Учительська Громада". Заведення має народній характер. Скрізь написи доброю народньою мовою, обрамовані українськими вишивками, скрізь чути українську мову. В. Сверняк створив із дітей-калічок хор, що навіть виступає публично з піснями Леонтовича, Колесси та інших наших композиторів. Головним лікарем у тім заведенню є д-р Я. Ковделка, один з тих дуже нечисленних Чехів, що добре ставляться до українського народу.

ЗА СЛУХАННЯ РАДІЯ З МОСКВИ.

БЕРЛІН. — Усунено без виповідження з роботи робітника, що прислухувався радіовій програмі, передаваній з Москви. Суд потвердив це позбавлення роботи, кажучи, що таке слухання не приносить нікому користи, а тільки наносить шкоду.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8. 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДОВКОЛА БОНУСУ

Здається, що боротьба за закон Петмена про жовнірський бонус уже добігла до кінця. Як знаємо, конґрес ухвалив поважною більшістю цей проєкт, що наказує урядови виплатити негайно всі належитости ветеранам великої війни, себто видати коло 2 міліярди долярів зверхом без додаткових заходів коло забезпечення паперових грошей, що мають бути видрукувані на цю ціль. Президент заветував цю ухвалу. Прихильники закона Петмена пробували тоді переголосувати вето президента кваліфікованою більшістю голосів, але знайшли потрібні дві третини тільки в палаті послів. Через те, що не дістали такої більшости в сенаті, вето президента вдержалося, себто проєкт Петмена законом не став.

Поза цими фактами, які тільки показують звичайну в таких справах процедуру, є ще інші більше вкриті факти, котрі показують нам багато більше основні пружини американської політики. Передовсім факт є фактом, що проєкт Петмена викликав роздвоєння серед американського громадянства. Ветеранські організації, що стоять за проєкт, успіли потягнути за собою велику масу народу. Одні сподівалися, що кинення між людей двох міліярдів оживить бизнес. Люди, що вірять в інфляцію, витали проєкт як інфляційний. Ці прихильники закона Петмена натиснули на конґресменів і сенаторів, щоби вони заявилися за проєкт, бо в противнім разі виборці пімстяться на них при виборах. Багато конґресменів справді піддалися цьому натискови. На пятьсот конґресменів не знайшлося навіть сотки, які посміли би голосувати проти проєкту.

Коли ухвалу предложено до підпису президентови Рузвелтови, прихильники проєкту знову пустили в рух увесь цей натиск, який вони пускали проти конґресменів і сенаторів. Грозили президентови пімстою при виборах. Тоді президент не то, що ухвали не підписав, але й ще особисто пішов до конґресу й там виголосив промову, в котрій виразно сказав, чому він закона не підписує. Він сказав, що не підписує його тому, бо, на його думку, закон пошкодить краєви й добробутови народу. Він сказав виразно, що ветерани, які не вийшли з війни каліками, а не мають роботи, не повинні домагатись бонусу, а тільки такої допомоги, яку дістають інші безробітні. І він виразно дав конґресови й виборцям до зрозуміння, що вони зможуть за це вето на ньому мститись, одначе він уважає за обовязок свого уряду не казати їм того, що їм приємно, а те, в що він свято вірить.

ФРАНЦУСЬКО-СОВЄТСЬКИЙ СОЮЗ

Французько-російський союз входить у традицію старої довоєнної політики; він був необхідною складовою частиною тої інтернаціональної системи рівноваги між державами, що мали недопустити до війни. Але війна в 1914 році всетаки вибухла! І Росія, стара царська Росія, не тільки не змогла вратувати Франції, але, знесилена внутрішнім розгардіяшем, покинула її на поталу та заключила — правда, вже під большевиками — сепаратний мир. Колиб не інтервенція Злучених Держав Америки, то певно, що мапа Европи виглядалаб тепер цілком інакше. Францію вратувала Америка, а Росія Францію зрадила.

Не пройшло й двацять років після набутого тяжкого досвіду, й от державні мужі Франції не вбачають у сучасній европейській інтернаціональній ситуації нічого кращого, як відновити давню французько-московську „приязнь", із взаїмним зобовязанням, поспішити одна одній на поміч.

Москва голосно й бучно святкує нову дипльоматичну перемогу. Франція, далеко більше стримана, все ще важить на руці можливі наслідки зробленого кроку, і ніяк не важиться висловити свої справжні почування. Бо почування ті не можуть бути дійсно радісні. На такий крок, як союз з большевицькою Москвою, плютократична, дрібно-буржуазна Франція могла піти лише з великого страху перед все зростаючими зброєннями Німеччини та її розгоновими силами. Ну, а відомо, що страх — злий дорадник: не дає можливости бачити ясно та думати спокійно й розважно.

В дійсности московсько-французький союз не забезпечує Франції на випадок конфлікту з Німеччиною. Досить поглянути на мапу, щоби в цьому переконатися. За царської Росії Німеччина мала з нею спільні кордони, і тому Росія в кожній хвилі могла натиснути безпосередньо на німецькі землі. Тепер між Німеччиною й Советами лежить Польща, яка в **ніякому разі** не погодиться перепустити совєтські війська через свою територію. Відносини між Польщею й Німеччиною в останнім часі, в звязку особливо з останніми данціґськими виборами, значно погіршилися. Можна думати, що з часом вони ще погіршаться, але це погіршення німецько-польських відносин все більше утруднюватиме становище Польщі, положеної між молотом і ковалом, та ні трохи не допомогатиме Франції в її бажанню спертися на Совєти. Польща занадто добре знає Москву, щоб дозволити їй увести свою армію в межі польської держави.

Зате для Совєтів цей новий Союз є безсумнівною допомогою, бо приходить у найкритичніший для них момент і віддалює можливість нападу Німеччини. Совєти потребують іще довшого часу для розбудови свого залізничого транспорту та для уговкання власного революційного елементу, що справедливо вбачає в політиці Сталіна зраду ідеалів комуністичної всесвітньої революції. Сталін розпочав цілком недвозначно еру московського націонацізму та патріотизму, і тому, почуваючи, що на старих партійних товаришах йому трудно далі спиратися, виголосив недавно промову, в якій вихваляв „безпартійних", що досі були цілком безправними, та вчив, що треба більше шанувати „людину", ніж „машину". Його розрахунок є ясний. Боючися нападу з закордону, він прямує до **національного,** понадпартійного єднання. Можна сумніватися, чи та „безпартійна маса", яку досі так нещадно й жорстоко визискували й обдирали упривілейовані „партійні", повірить у щирість Сталінового навернення: трудно вірити, коли шкіра ще досі кривавиться! Але зате нема сумніву, що та інтеліґентна молодь, яку виховували досі в комуністичних ідеалах всесвітньої **революції, в ті слова не** тільки **повірить;** бо за тим словами стоять і такі факти, як вступлення до Ліґи Націй, тост Літвінова (при приняттю анґлійського міністра Ідена в Москві) за анґлійського **короля,** стриєчного брата вбитого большевиками Николая (свого вбили, а за чужого „здоровля" пють), врешті отсей союз з найбільше контрреволюційною та плютократичною Францією, але і зробить з тої віри відповідні висновки.

Ми не віримо в довготреваліcть французько-совєтської приязні. Далеко більше підстав мала за собою не така ще давня німецько-совєтська приязнь, яку знищив прихід до влади в Німеччині гітлеризму, але й та не втрималася. Не втримається і ця нова комбінація, навіяна страхом, але для Франції цілком безплідна і шкідлива. Та зате в середині Совєтів вона матиме своє значіння, бо ще раз викаже населенню совєтських републик, як мало ідейности, а як багато лицемірства, зради й облудности мають у собі вожди „світової революції", що все цинічніше відкривають свою маску звичайних московських імперіялістів, які вживають гасла революції тільки для замилювання очей простодушним людям.

Евген Онацький,
Рим.

UKRAINICA

Італійський місячник „Расеня Націонале" ("Rassegna Nazionale") за лютий цього року вмістив статтю про українську літературу п. Б. Ляцаріна, під заголовком „Українська література в своїх періодах упадку і піднесення". Стаття невеличка, на чотири сторінки, але дає досить добрий схематичний огляд розвитку української літератури у важких умовинах національної неволі. Автор підкреслює зпочатку „духовну й культурну єдність українського народу, що, не вважаючи на поділ своєї території між чотирма ріжними державами, продовжує жити спільними ідеями, які виявляє і розроблює в одній спільній літературі. Українець — пише автор — є мабуть найкращим типом славянської раси; він є пристрасним, кохається в красі й визначається палкими й сильними поривами. Згук його мови є дуже мельодійний і нітрохи не відчув впливу чужинців, ані навіть Татарів (що сусідували з Українцями в степах та значно вплинули на Москалів. — Е. О.). І те, що кажемо про мову, можна сказати і про цілу українську культуру. Не переможені Українці, а скорше переможці відчули вплив переможеного народу. Литва, наприклад, у XV століттю, замісць опанувати Україну, була **нею** опанована, і українська мова зробилася була державною мовою, і славнозвісний Литовський Статут є написаний українською мовою".

Як бачимо, стаття перенята симпатією до нашого народу і до нашого національного руху. Але зустрічаються і маленькі помилки, неминучі в працях чужинців, що тільки починають знайомитися з нашими культурними багатствами. Так автор зробив з двох наших більших ліричних поетів Олеся і Чупринки одного: „Олеся Чупринку".

Маємо надію, що, зазнайомившись особисто з поезією і Олеся і Чупринки, автор зрозуміє, що між цими двома поетами лежить безодня, далеко глибша, ніж та, яку залишає загублена протинка...

Евген Онацький.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

СЛІДАМИ ДІТЕЙ.

У великій салі Карнеґі в Ню Йорку відбулася в четвер велика й небувала церемонія: в приявности яких 3,000 осіб шкільна рада надала дипльоми з покінчення публичної школи 64 особам.

Замітно щодо цих 64 осіб поперше те, що це люди, що родилися поза Америкою, а подруге, що це все старші люди. Лиш одна особа мала нижче 30 літ віку. А одна сказала: Признаюся, що маю 75 літ.

Значить, тут доповняли свою освіту дозрілі й старі люди.

ДИПЛЬОМИ И ЗНАННЯ.

Всі ці люди дістали від шкільної ради дипльоми, себто свідоцтва з покінчення школи.

Як відомо, діти часто вважають одержання дипльому головною ціллю школи. Їм деколи здається, що дипльом є доказом їх умового розвою, а втрата дипльому доказом недорозвою.

Не трудно догадатися, який помилковий цей погляд. Як злодій бере й раховану вівцю, так і глупота може вчіпитися дипльомованого розуму.

ТРУДИ НАВЧАННЯ.

Всетаки, як забути про дипльоми, то треба таки подивляти цих дозрілих людей, що в віці від 30 до 75 літ узялися за науку.

Здавалось би, що молодій людині лекше взятися за науку, ніж старшій. Адже старший повинен би мати зрозуміння науки, якого не має молодий. Старший досвідом своїм пізнав, що правду говорив поет:

Як між павами ворона
Поваги не має,
Так невчений в товаристві
Голову схиляє.

Так, але, з другого боку, ніхто молодшого за те не попрікає, що він учиться; а від старшого ждуть уже знання й, як він іде вчитися, то дивляться на нього з погордою: якби, кажуть, свій розув мав, то чужогоб не шукав.

СВІЙ РОЗУМ І ЧУЖИЙ.

Тимчасом, як практика показує, часто якраз ті люди, що до школи ходять, свого розуму шукають, а ті, що до школи стидаються ходити, чужим розумом удоволяються.

Отже чужі вірші переписують і своє імя під ними підписують. Чужі умові праці за свої представляють. Забувають, що чужого піря не треба собі в купер тикати, бо держати не будеться.

Казав Франко:
Хоч хто і сто літ проживе,
Премудрости не знаючи,
Волів би день один прожить,
Пізнавши праведний закон.

ЖІНКИ ПОПЕРЕДУ ЧОЛОВІКІВ.

Замітний іще один факт з церемонії в Карнеґі Гол. На 64 відзначених осіб був тільки один чоловік. Усі інші були жінки.

Чи з цього можна судити, що в Америці є 64 рази більше жінок без публичної школи, ніж чоловіків? Можливо, що число жінок без публичної школи є трохи більше від числа чоловіків без початкової науки, але пропорція певно не така велика. Отже жінки вже, видно, позбулися фальшивого стиду. Жінки показують чоловікам, що як, чоловіче, чого не знаєш, то не вдавай, що це знаєш, а берися до науки!

Жінкам, що своїм поступком дали чоловікам цю науку, належиться признання. Сподіваємося, що чоловіки цеї науки послухають.

І, як нема між цими дозрілими учениками й ученицями людей українського роду, то маймо надію, що з часом і вони знайдуться у такім числі, як цього вимагає низький стан освіти серед нашого народу, спричинений по части гнетом ворогів, а почасти власним недбальством.

НАУКА

Вам, дітоньки школярики,
Треба про це знати,
Що наука є неначе
Друга рідна мати.

Рідна мати дитиноньку
Миє, убирає;
А наука дитиноньку
Мудрістю вкрашає.

Рідна мати сама не їсть,
Дитину годує;
А наука дитиноньці
Поживу готує.

Рідна мати дитиноньку
За рученьку водить;
Наука дитини розум
До знання приводить.

Рідна мати вийде з хати,
Про диття думає;
А наука з дитиною
Все перебуває.

Рідна мати дитиноньку
Спатоньки положить;
А наука сон дитині
Веселий приносить.

Ось бачите, що наука
Про дитину дбає:
Де лиш може, то дитині
Служить, помагає.

Полюбіть науку, діти,
Як матір рідненьку,
Тоді буде радість, втіха
У вашім серденьку.

Йосиф Буката.

НОВА СТРАШНА ЗБРОЯ.

На всіх міжнародніх нарадах слово „мир" не сходить з уст політиків і дипльоматів. Всі в один голос запевняють, що нічого більше не прагнуть, лише „забезпечити мир".

А як той мир „забезпечують" на ділі, про це читаємо в однім анґлійськім часописі таке:

Нова куля, винайдена інж. Максом Ґерліхом (Німець), може пробити панцир 15 центиметрів грубий. Таких куль виробляють у Німеччині по 480,000 денно.

Ротаційний скоростріл, який виробляють фабрики Круппа, має 5 бубнів, що можуть дати по 1,000 стрілів на мінуту. Коли ж занадто розігріються, то один рух руки вистарчить, щоби їх заступити новими.

Жорстокою зброєю є, кажуть, стратосферична ракета. Її можна наладувати вибуховими матеріялами, трійливими ґазами, або вбивчими бактеріями.

Щодо вбивчих промінів „Зет", то всі дані про них держать у тайні. Відомо лише, що їх завданням буде створити невидиму стіну, котрої ворог ніяким чином не буде в силі пройти.

Новий легкий скоростріл, званий від винахідника Штанґом, важить лише 18 фунтів і його може носити один чоловік. Цей скоростріл дає 600 стрілів на мінуту.

Дальше, пише анґлійський часопис, німецькі техніки працюють над новим типом скорострілу, що має дати 1,400 стрілів на мінуту!

Так то приготовляються до загального миру...

В. Будзиновський.

ТУГА

(2)

— Ти знов обидився. Дурень чейже кажеться тільки свому найліпшому приятелеви. Як тобі таке не до вподоби, то буду тебе звати високоповажаним або й ексцеленцією. А ти не забудь, як по християнськи я люблю тебе вже другий місяць, відколи запросив тебе до сего двора і до мого стола приняв тебе.

— Бо в моїй кишени ще було пару сотиків і тобі смердить кухарська робота.

— Ліпше не зачинаймо родинної сварки. Перепросися і розкажи мені, як то ти двічі був дурнем, ваша ексцеленціє!

Зіньчук сів і став розказувати.

— Ще перед війною, коли моя компанія стояла в Коломиї, я вийшов з міста, щоби на хвилину скочити сюди, побачити маму. Спіймали мене, заки я ще доїхав, бо їхав без дозволу на урльоп. Кара була прикра, та не дуже страшна. Гірше було другий раз, бо то вже була війна. Коли нашу дивізію Москалі розбили на пух і прах, я погадав собі:

„Нашої компанії вже нема. Вся старшина, що не погибла, пішла в полон. Нікого нема, щоби дав урльоп. Треба йти без урльопу. В горах ніхто не знайде мене".

— Я втік і недалеко села сидів у лісі між зломами і вивертами. Зрадила мене моя дівка, бо інша носила мені їсти. Тоді хотіли мене розстріляти за дезерцію в часі війни.

— Ти не дурний був ждати на се і ще раз втік?

— Тоді годі було. Та на моє щастя австрійські війська відступали у великім неладі. В тім заколоті раз мене взяли за кого іншого і приділили до одної компанії. Вже на другу днину виявилося, яка я птиця. Мій капітан був дуже добра людина. Приказав дати мені двацять пять буків і простив мені словами:

— Як ще раз здезертируєш, розстріляють тебе без пардону!

— Пів року пізніше я знов здезертирував.

— Хіба тому, що дикому звірови в лісі живеться веселіше, як цісарському жовнірови в касарни. Добра одежа і добрий харч що днини також навтямляться.

— Ні, не те!

— То чогож ти раз по раз дезертирував?

— Ти сего не розумієш Сеню. Я так тужив за рідним селом.

— Як би не те, що через моє каліцтво мене не хотіли взяти до війська, я сам зголосивсь би на охотника. Я до полковника довів би.

— Вечера готова! — сказав Ілько.

Із шпари в стіні повиймали деревляні ложки. Присілися до купи каміння, званої огнищем, і зачали їсти. Такий був святий вечір обох.

Другого дня оба хотіли зійти в село. Матух загадав прокрастися до Жида, що в селі мав шинок. Зіньчук не казав, до кого і чого хоче йти.

Стали торгуватися. Зіньчук обіцяв дати Матухови двацять сотиків. То був його останній гріш, який ще мав крім тої похресної пятькоронівки. Зате Матух дав би йому свій кафтан і взяв би на себе військовий плащ Зіньчука. Се тому, бо як би хто у військовім плащі побачив Матуха, то не взяв би його за дезертира. Далі Зіньчук жадав, щоби оба йшли не вкупі, а кождий окремо.

— Буде так, як мені даси ще двацять сотиків, — сказав Матух.

Зіньчук показав йому порожну мошонку.

— Тьфу! — крикнув Матух. — Пять корон має в штанах і показує порожну мошонку! Давай їх сюди! Не затаюй! А ні, то буду по дорозі коло тебе, бо я тебе так люблю, що не пущу тебе самого... без відчіпного.

— Коли так, то лишуся. Іди сам!

— Но, но, не сердься! Якось воно буде. Тепер нам треба би причепуритися, бо Різдво, то не абияке свято.

Вівчар, покидаючи в осени хату, забув ножиці, котрими стриг свої вівці. Вони лежали на полиці. Тими ножицями Зіньчук обстриг голову і бороду Матухови, Матух Зіньчукови. Потому прийшло велике миття снігом. Після тих операцій Матух мав під великою лисиною смішно мале, червоне як бурак личко, на нім маленький тупий ніс і два малі очка, що стояли близько себе. Лице Зіньчука було гарне, тільки що змарніле. Очи далі дивилися тужно.

Вийшли з хати і пустилися в сторону села. Оба окремо. Зіньчук все держався ліса, щоби дожидати смерку, заки далі піде. Став пильно призиратися околиці, бо в його душі виринуло питання:

— Чи виплатиться так дуже тужити за родинними сторонами?

— Там, на чужині все тужив... все тягло його до хати. Коли прийшов, то також не знайшов нічого. Вже не мав тут свояків, і жадного приятеля вже не мав. Лиш вузька долина і високі гори, котрі для нашого брата, крім великої нужди, не мають нічого. Дерево і камінь. Все те без чуття, без серця. Не інакше, як там в далекій чужині!

Та воно таки інакше!

— Що воно таке? Чому то, милий Боже, що я вас так мушу любити, ви темні, ви тверді дикі гори! Що вмирати мушу, як вас не бачу! А бачу вас, то ви тільки пусті маси, не знаю, на що сотворені. Та я таки мушу любити вас, більше як кого з людей, і за вас мушу заплатити честю й життям!

Ось такі то були думки, що палили душу парубка на дорозі до церкви вріднім селі.

(Конець буде).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Свято Матері.

Українська школа при церкві св. Юра в Ню Йорку обходила Свято Матері дня 12. травня б. р. Цю школу ведуть Сестри Василіянки. І вони то влаштували це свято напричуд гарно силами шкільних дітей.

Програма свята складалася з трох частин.

Свято відкрив о. Ф. Тарнаґський промовою, в якій зясував значіння нинішнього свята і завдання української матері християнки.

Поставив зразок матері у Божій Матері, Пречистій Діві Марії. Завізвав християнські українські матері до наслідування її чесноти і виховання молодого покоління в любові до Бога, своєї церкви й України.

Потім пішли деклямації, співи та розмова про маму, випроваджена гарно на сцену трома дівчатами і трома хлопцями.

На другу часть зложилися вправи дівчат і хлопців. Вправи були дуже гарно виведені при відповіднім співі й акомпаніяменті фортепяну. Це коштувало багато труду Сестер, бо вправи всі виведені були на сцені точно самими дітьми без команди. Костюми для дітей, що виступали громадно на сцені, виготовлені артистично Сестрами Василіянками, робили дуже гарне враження.

На кінець третя часть складалася з одноактівки „Для цариці мая" і живий образ „Пречиста Діва Марія і 4 ангели".

Свято Матері закінчив о. П. Понятчишин гарною і широко обдуманою промовою. Він зясував ролю метері у вихованню великих славних людей, як св. Івана Золотоустого, св. Августина, Юрія Вашинґтона, Авраама Лінколна й інших, та візвав українські матері до виховання дітей у точнім християнськім і патріотичнім дусі. Подякував Сестрам за їх щиру працю у вихованню українських дітей та побажав, щоб на другий рік до української школи вписалося вдесятеро стільки дітей, як цього року. Подякував і гостям за їхню приявність, бо виповнили велику галю церковну вщерть, хоч вступ був платний.

Акомпаніямент при пяні виконала панна Стефанія Онуфрик, донечка місцевого вчителя, за що їй належиться признання, бо це не перший раз вона віддає безкорисно свої услуги при великих виставах і концертах, влаштовуваних Сестрами Василіянками. А українським діточкам слава за пильність і працю у виконанню святочної програми.

Гість.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

В пятницю рано, дня 24-го травня 1935 р., помер у шпиталі по дуже короткій недузі **Іван Барна.** Родився 1891 р. в місті Шамокін, Па. Був членом бр. св. Володимира, від. 286 У. Н. Союза в Джерзи Сіти, Н. Дж. Покійний вступив до У. Н. Союза дня 3-го червня 1917 р. Похорон відбудеться дня 27-го травня, в годині 9. рано з дому жалоби, 703 Суміт Евеню, Джерзи Сіти, до укр. гр.-кат. церкви св. Петра і Павла при Сусекс і Ґрін вулиці.

Просимо всіх членів прибути на похорон.

Ст. Шимон, секр.

В ЧЕТВЕР, **30** ТРАВНЯ 1935 Р. (THURSDAY MAY 30, 1935)

УВАГА! — УКРАЇНЦІ В КЛІВЛЕНД, ЛЕЙКВУД І ОКОЛИЦІ!

Отсим подаемо до загального відома, що

УКР. ПРАВ. ГРОМАДА СВ. ВОЛОДИМИРА З ОДИНАЦЯТОЇ ВУЛИЦІ НА „ДЕКОРЕЙШЕН ДЕЙ", В ЧЕТВЕР, ГНЯ 30-го ТРАВНА

буде обходити велике торжество

ПОСВЯЧЕННЯ ЦВИНТАРЯ

ПОРЯДОК ТОРЖЕСТВА: Всі Братства, Товариства і Гості збираються рано в годині 8:30 при брамі BROOKLYN HEIGHTS CEMETERY, 485 W. 35 St., (STATE RD) В годині 9-тій походом підемо на власну секцію, яку закупила громада, і при участи дооколичних священиків відправиться полева Служба Божа, панахида по померших і благословення цвинтаря.

На це торжество Українська Прав. Громада запрашає всі Товариства, Братства і всіх Українців місцевих, з Лейквуд, Лорейн і цілої околиці до численної участи.

ДОРОГОВКАЗ: Брати трамвай 25 і Стейт Ровд і їхати до BROOKLYN HEIKHTS CEMETERY.

122 **Церковний Комітет.**

КАРЛІВ УНІВЕРСИТЕТ У ПРАЗІ

В листопаді минулого року в Празі відбулися голосні події в справі передачі німецьким університетом чеському Карловому університетови університетських старовинних значків, печатки та архіву.

Німецьке студентство влаштувало протестні демонстрації. Більш того, майже всі університети в Німеччині, на знак своєї солідарности з німецьким університетом у Празі, вирішили подарувати по одному кільцеви зі своїх університетських ретязів, що вживаються підчас університетських свят, щоб їх товариш у Празі міг зробити і собі принаймні один ретязь.

В справі заснування й історії Карлового університету в Празі міністерство закордонних справ ЧСР видало невелику брошуру, з якої довідуємося ось що:

Чеський король Карло заступав у р. 1348 празький університет, який назвався Карлів університет.

Заснований університет у першу чергу мав задовольнити інтелектуальні потреби населення богемської держави, а далі й потреби чужинців.

На перших порах переважали чужинці, головно Німці, як професори так і студенти. З бігом часу в університеті став переважати автохтонний, себто чеський елемент щодо складу професури і студентства. До цього причинилося відкриття інших університетів в Европі, що й відтягли німецьку професуру і студентство.

Згідно з так званим „Кутногорським декретом (1409 року), керма справи університету перейшла виключно в руки чеської нації.

Гуситська доба XV століття наложила на чеський університет відбиток не лише чеської національности, але і гуситський. Таке забарвлення університету тревало аж до поразки Чехів на Білій Горі (1620 р.).

Карлів унивирситет був приєднаний до єзуїтської колеґії Клементінум, заснованої в 1556 році Фердинандом І. Від того часу університет став називатися Карлово-Фердинандів від своїх двох основоположників. Почалася доба панування єзуїтів з викладовою латинською мовою. Але ще довгий час акти виголошувано поруч з латинською мовою і чеською мовою.

Аж при кінці XVIII ст. за цісарства Марії Тереси (1770—80 р.) і Йосифа II. 1780—90 р.) в університеті запанувала лише мова німецька).

Але й при цьому тяжкому національному стані Чехи зуміли відвоювати належне місце для своєї мови і в р. 1793 добилися заснування катедри чеської мови й чеської літератури.

До 1848 р. чеська мова мала другорядне значіння в університеті.

Від р. 1848 празький університет стає утраквістичним, себто чеську мову в університеті зрівнюється з німецькою мовою.

Коли до 1861 р. це розпорядження міністерства мало лише декляративний характер, то в тому році були призначені два професори, які мали викладати чеською мовою.

В 1882 р. чеських професорів було вже 23 (німецьких 65), хоч число чеських студентів значно перевищувало число німецьких студентів.

До 1882—83. шкільного року існує в Празі один університет імени Карла-Фердинанда. Але в тому році він був розділений на два університети: чеський і німецький. Але залишилися в них спільними: а) імя Карла-Фирдинанда, як ознака юридичного й історичного продовження давнього празького університету, б) нерухомий маєток старого університету, в) архів, г) саля для урочистих засідань у Каролінумі й університетські значки („інсіґнії").

Чехи були скривджені при цьому розділі: ріжні збірки колекцій, що відносилися до катедр, семинарні бібліотеки, ляборaторії — це все переважно опинилося в руках пануючої німецької нації, як також історичні давні „інсіґнії", а також печатка.

Чеський нарід почував себе скривдженим і, зрозуміло, вирішив направити цю кривду, як здобув собі незалежну державу по світовій війні, тимбільше, що німецький університет у перших роках чеської незалежности ворожо поставився до чеської держави. Адміністрація німецького університету, як тільки повстала чеська держава, підняла прохання про те, щоб їхній університет називався просто „німецький", відмежовуючись від історичної назви, від старого Карлового-Фердинандового університету.

Закон 1920. р. знову управнив взаємовідносини двох університетів у Празі.

Перший параґраф цього закону ясно ґоворить, що імя „Університет Карла IV. відноситься лише до чеського університету, то назва його, німецький університет, буде точно затверджена спеціяльним законом".

З принятням цього закону всі університетські значки: 1) інсіґнії, 2) печатка, 3) архіви, 4) взагалі всі історичні речі мали перейти до Чеського Карлового університету.

Суперечки тяглися майже 14 років.

В листопаді 1934. р. міністерство шкільництва і народньої освіти ЧСР закінчило проведення закона 1920. р. в життя, себто відібрало від німецького університету все те, на що, згідно з давніми історичними документами, мав право чеський нарід.

Для кожного безсторонного читача брошура переконливо промовляє за те, що Чехи цим актом лише направили стару кривду, котру вони терпіли 300 років від Німців.

Г. О.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Д-р Г. Ґ. Скегар, Шікаґо, Ілл.

НОВИЙ ДОСВІД З ЛЮДИНОЮ

Наука евґеніки, себто наука поліпшення людської раси, є знана в науковім світі вже віддавна, але ще ніколи не цікавилися учені евґенікою так дуже як в останніх пятьох роках. А це тому, що вдалися наукові спроби у світі ботанічнім та звіриннім, що виплекано „чистокровний рід" (як от певну чисту породу псів, або благородний рід хризантем і ґеорґінії). Та з людиною такої проби ще не переведено. Тут треба би починати від „доборy", а це справа скомплікована. Тому почато цю справу із другого боку, себто через добре виховання і вишколення дітей, які мають ґеніяльний ум.

Перший, що почав такий експеримент в Америці, був покійний Томас Едисон, котрий кождого року збирав до себе по одному хлопцеви із кождого стейту, платячи всім 48 хлопцям видатки подорожі з дому аж до Орендж, Н. Дж. Тоді то кождий стейт вибирав наймудрішого студента з укінченим 4 роком гай скул та висилав до Едисона його імя и адресу. Таким вибором займалися департаменти просвіти у кождім стейті на рекомендацію директорів вищих шкіл. А коли 48 „ґеніяльних" хлопців приїхали до Едисона, він гостив їх і екзаменував на свій лад. Котрий із хлопців перейшов ці іспити найліпше, того Едисон давав до найліпшої школи в світі та оплачував за нього всі кошти удержання. Поміж питаннями, які ставлено із ріжних галузей науки, Едисон поставив одного разу таке питання: „В пустиню вибралася експедиція в наукових ціллях, зложена із таких пятьох осіб: старий професор, молодий студент (як помічник професора), наречена студента, її мама і провідник. По якімсь часі експедиція заблудила. Їй забракло поживи. Всі узнали, що з позісталою поживою три особи з експедиції моглиб добитися до найближчої оселі. Значиться, дві особи мусіліб померти з голоду. Тепер питання: хто має померти з голоду із цих пятьох осіб?"

Як всі 48 студентів вирішили це питання, Едисон цього не виявив. Але той студент, що зістав вибраний, пішов до Mass. Institute of Technology на студії.

—o—

Другу таку пробу почав у 1932 р. Волтер Дил Скат, президент Нортвестерн Університету в Еванстон (мале містечко, передмістя Шікаґа). Він вибрав із цілої Америки 4 хлопців і 4 дівчині, яких уважали за „ґеніяльних" (prodigies) та поклав їх у відрубну клясу. Кождий студент мав укінчений гай скул. Всі вони були віком від 13 до 15 літ Університет Нортвестерн навіть подав до часописів їх імена: James Allen, Vorton, 15, Flint. Mich.; A. M. Reio Jr., 15, Birmingham, Ala.; John Roder Platt, 14, Tampa, Fla.; Harold Finley, 15, Cleveland, Ohio, Jane Alice Hall, 15, Clovis, N. M.; Mary Margaret Moore, 14, Danville, Ill.; Betty Seeley, 14, Evanston, Ill.; W. D. Stech, 15, New York City.

Др. Скат сказав таке: „Ми дамо цим дітям в науці більше, ніж яка інша інституція могла би їм дати. Крім доброї науки ми дамо їм ще „окруження", яке буде якраз достосоване до їх інтелекту. Це їм конечно потрібне, бо ґеніяльна дитина чується в гурті самітною. Тому ця ґрупа (8 студентів) буде виховуватися та студіювати разом, а притім будуть вони себе „підганяти" (stimulate) таксамо, як підганяють себе взаїмно діти тупі умом. Результат буде такий, що кождий студент видасть із себе все що найкраще має в собі". Рішено, що хлопці замешкають в академічнім домі, а їх зверхником буде Ґералд Фінлі. Дівчата будуть в жіночімі відділі, а їх зверхницею буде Бетi Сілей (Seeley).

На першім році університетських студій ці студенти нічим не будуть ріжнитися від інших студентів — крім того, що матимуть осібне помешкання. На другім році університет зачне вишколювати їх методами, придуманими тільки для них. Коли зайде потреба, то університет приготовлений видати навіть по $900 річно на кожду дитину. Колиж експеримент вдасться, то Нортвестерн Університет готов витворити надзвичайну клясу людей з великими умами — а психольоґи вірять в цю можливість — і тоді така витрата грошей на таке виховання буде нічим в порівнанню до осягів, бо світ потребує провідників з великими умами. Тому не диво, що очі цілого наукового світа є тепер звернені на Університет Нортвестерн в Еванстон, Ілл.

—o—

Д-р Данило Мек Карті, славний неврольоґ (neurologist) у Пенсилвенійськім Університеті в Филаделфії, висловив свою думку, що університети повинні виховати спеціяльний тип людей-провідників. Це властиво є задачею всіх евґеністів виплодити таких людей, які піднесли би людську расу фізично й інтелектуально.

Та Мек Карті завдає собі питання: Нащо нам здалися такі люди? Чейже піднесення і більше розвиття ума не приносить щастя ані задоволення! А чейже майже всі люди хочуть щастя і задоволення без журби і боязни.

Можна сказати, що люди ума є щасливі. Життя лікарів, адвокатів, письменників і артистів повне умового заворушення. Люди науки і винахідники жиють у вічнім напруженню, себто в пошукуванню нових річей. Промисловці і торговці виснажують себе в погоні за грошем та не мають вільного часу на порядне життя. Багатство не приносить задоволення, а навпаки, приносить журбу та руйнує наші нерви.

Дійсне щастя є можливе лише у трох випадках: 1) Для людей, яких інтелектуальні осягнення рівнаються осягам фільософів. Але до цеї кляси належить дуже мало людей. 2) Для людей, які є специялістами в механіці й які залюбки працюють цілими днями над удосконаленням якоїсь машини, а ночами спокійно сплять від надмірного умучення. 3) Для тих, яких ум є мало розвинений.

Евґеніка більше пошкодила би поступови людства, ніж помогла би, якби витворення надчоловіка увінчалося успіхом. Бо з уліпшенням ума прийшли би також більша нервовість і незадоволення. Всежтаки біольоґи повинні витворювати нові типи, бо це є потрібне й можливе. Та щоби витворити надчоловіка із всіх мішаних типів, це зовсім неможливе.

Білі муравлі можуть послужити чоловікови за добрий примір евґеніки. Вони в тім самім муравлиську виплоджують ріжні типи муравлів для ріжних цілей. Одні муравлі у них мають великі, сильні щоки — з цих вербуються охоронці (поліція) перед нападом ворога на муравлисько. Другий тип це робітники; третій це матки до розплоду і т. д.

Але крім типів для певних функцій можна ще витворити тип для провідництва. Це вже показалося практичним у Японії, де за останніх 50 літ витворено клясу людей із великим умом для проводу краю. В Анґлії сталося таке саме майже 300 літ тому. Тут вибиралося дуже скрупулятно певні родини, які мали добре фізичне здоровля та великий ум і приділювано їх до певної кляси. Діти їх могли дружитися лише у своїй клясі. Значить ум з умом. Такий добір дав Анґлії теликих провідників з великим умом. Коли так дальше піде — ніхто не вгадає до чого Анґлія дійде! Також не можна лишити Францію позаду. Вона також видала великих людей — сильних фізично і розумом. Тут для сина батько вибирає дівчину. Син не має нічого до сказання. Батько знає ліпше. Для Американця це виглядає недемократичне, однак це відповідає всім правилам біольоґії і евґеніки!

Тепер в Америці маємо мішанину ріжних типів, рас та народів. Це є добре для Америки. Перша анґлійська кляса кольоністів не повинна була мішатися з нижчою европейською іміґрацією. Наслідок із цього є такий, що ціла Америка виглядає поденервована, нещаслива та незадоволена. Той наш славний "melting pot" не увінчався добрим успіхом.

Моя думка в цій справі є ця: що треба би знайти якийсь спосіб, щоби син фармера дружився з фармерською дівчиною; син механіка з дочкою механіка, а син бизнесмена з дочкою другого бизнесмена.

—o—

Два роки по першій промові запрошено д-ра Мек Карті з промовою на конвенцію „Американської Орґанізації для Поширення Наукових Розслідів в Евґеніці". Тут виголосив він промову: "A m e r i c a Harmed by Melting Pot and Mass Education Ideas", яку я вільно переповім.

Демократична Америка мусить скорше чи пізніше починати виховувати два типи людей: провідників і працівників. Але таких кляс (типів) ми ніколи не дістанемо з "melting pot"-у. Ці типи дістанемо через вибір і то з вищих та ліпших кляс.

Американські бесідники і письменники підносять такі чотири фактори, які заважили на тім, що Америка стала великою: 1. Перші переселенці (квейкри) належали до умної кляси людства. Вони видали з себе такі уми як; Вашинґтон, Джеферсон, Френклин, Гемилтон і багато інших. 2. Америка мала тоді незрівнані природні багатства. 3. Америка мала доволі робучих рук з Муринів, а потім з напливу европейської еміґрації. 4. Америка була ізольована 140 років від Европи. Перше нещастя наше то була — Горожанська Війна.

По зорґанізованню держави прийшов наплив іміґрації, а з цим прийшов і застій. Що Америка почала рости у велику силу у другій половині 19 століття, то сталося це завдяки щасливому випадкови. Америка видала в той час дуже мало великих умів — бо поза Едисоном, Белом, Ослером, Вірдом і Линколном не було нікого.

Показалося, що "melting pot" ріжних народів і рас іде взад. Це найкраще показується на перехрещенню двох родів псів, де обидва роди цілком пропадають (щезають). Індискримінаційна сумішка ріжних рас в Америці не принесла добра.

Багато зла принесла Америці принята ідея „масової освіти". По Америці залунав клич: „Посилаймо всіх своїх дітей до каледжів!" Ніхто не застановлявся над цим, що не всі можуть перейти каледж, або чогось путнього там навчитися. Згодом забуто, що головна функція каледжу то є витворення духа провідництва. Тому не диво, що почали ставати провідниками люди, що не мали належного вишколення ані природних до нього даних.

Щож із цього вийшло? Та ніщо інше, а лише замішання. Наш американський поступ не був поступом, а лише „нагодою" (opportunity). Цеї „нагоди" чіпався кождий, бо, мовляв, тут кождому вільно „поступати вперед". Прийшло до цього, що міліони спосібних і неспосібних пхалися до „білоковнірцевої" кляси, а як причину, чому вони туда ідуть, подавали, що мають укінчений — каледж. Показалося пізніше, що багато з тих, що кінчили каледжі, повинні були взятися за іншу роботу—в робітні чи в фабриці. Бо фаху, якого вони вчилися, вони не любили. тому потім зле його виконували. А за все це винувата наша шкільна система, яка позволяє студентови брати фах, який не є відповідний його природі.

Із цеї то причини переконувано заряд Пенсилвенійського Університету, щоби на університеті завести курси будівництва, мулярства, шевства — й за це давати університетські титули. Всі, котрі не є спосібні до умових робіт, були би тут першорядними майстрами.

Але звідки можна би починати направити зло? Здається, що добре було би звернути увагу на орґанізацію "Boy Scout". Звідси можна би вибрати найспосібніших молодих хлопців, які вже показали свій таланту у певнім напрямі. Цей напрям треба продовжати під умілою опікою вибраних професорів. А коли дальше покажеться, що це є дійсні таланти (великі уми), тоді їх треба віддати на науку і під догляд великих наших провідників. Практичного навчання не заступить ніяка інша наука. Де дістати на це гроші? Легка справа. В Америці є велике число багачів, котрі записують велику часть свого майна на університети. Треба тільки поширити цю думку, щоби багатирі записували свої гроші на те, щоби вишколити ґеніяльних студентів на великих провідників Америки у кождій галузі — почавши від хемії, а скінчивши на дипльоматії і мовознавстві.

Америка не розвивалася досі відповідно до наших плянів, але йшла своїм природним розгоном. Однак цьому приходить кінець. Америка мусить тепер підшукувати спосібних студентів, розвивати їх природні спосібности та ставити їх у проводі держави. Це є одинока річ, яка вратує Америку перед завтрішним лихом.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Дітройт, Міш. — До звіту про „Відслонення погруддя Т. Шевченка" слід додати про хоральні сольо-співи гарного тенора п. Золи і барітонові п. М. Совяка і п. Присташа.

ВСЕСИЛЬНЕ ЗОЛОТО.

Пошукування золота колись і сьогодні. — Прокляття й користь із золота. — Золото як обіговий засіб.

Шведський часопис „Дагенс Нігетер" приніс дуже повчаючу статтю про золото, з якої подаємо важніші уступи.

Золото має сильніший вплив на людину ніж 10,000 аргументів — сказав один грецький письменник. Вергіль жалівся, що жадоба золота перемінила людські серця. Одначе золото має теж свої добрі прикмети. Жадоба золота — це правда — спричинила багато воєн. Та ми завдячуємо золоту й відкриття цілих континентів. Еспанська окупація Середущої Америки знищила не тільки Інків і Азтеків, а дала теж заохоту для кольонізації всього американського суходолу. Погоня за золотом відкрила ворота Каліфорнії. Багаті знахідки золота в Австралії допомогли багато до заселення цієї частини світа.

Відкриття багатих золотих покладів було справді чи сяк чи так причиною англійсько-бурської війни. Одначе воно дало теж причину до горячкового просліджування цієї частини Африки. Жадоба золота й сьогодні причиняється до пізнання арктичних околиць.

Один єгипетський документ із 3,000-го року перед Христом зображує людей, що виполікують золото. Відоме є оповідання з Біблії про золотого тельця. Далі знаємо про дарунок цариці Саби цареви Соломонови 120 золотих талантів. Фенікієць Кадмос 1,800 літ перед Христом відкрив золоті копальні в Тракії. Грецький історик Геродот каже, що відвідав деякі славні тоді копальні в Тесалії та Македонії. Поютарх каже, що не Филип Македонський, а золото перемогло грецькі міста.

В наших часах у всьому світі горячково шукають золота. У Злучених Державах, у Канаді, в Тасманії, в західній Австралії, в Родезії та в інших країнах шукають люди золота. У самій Канаді число копачів золота доходить до 30,000. Золота горячка є в повному розвитку. На Новій Гвінеї через ніч повстало місто на ріці Бульо, в якій знаходять золото. Матеріял для будови хат і будинків у цій околиці доставили літаками. Щоби дістатися на означене місце, літаки мусіли летіти понад ланцюг гір, високих на 2,000 м., і відбули великий шмат дороги.

У північній Канаді в Боб Джовсі також через ніч повстало місто. Причиною було золото. Там перетранспортували машини, тяжкі 1,000 тон, і то на віддаль 500 миль від найближчої людської оселі. А що такий тягар годі піднести, то машини розбирають і частинами перевозять літаками до Боб-Джовсі. Також люди переносять усякі труди й ріжні змагання, щоби лише дійти до золота. Задля золота голодують, терплять холод і спрагу і голод, виставляються на ріжні небезпеки. Золото має на них магічний вплив і вони не всилі устоятися йому.

Великі поклади золота дають працю тисячам робітників, соткам фахівців. До того потрібно багато геольоґів, інжинірів і ріжних спеціялістів. Треба вложити міліони, щоби можна використовувати великі копальні золота. Нерідко трапляється, що доходи з добутого золота не покривають видатків. Та одна раціонально вихіснувана копальня золота приносить великі користи.

Завдяки поступови техніки сьогодні спеціялісти за кілька тижнів розслідять землю, для якої то праці давніше треба було кілька літ. Головно в цій ділянці зробили великий поступ після світової війни. Розслідили величезні терени. Яких трошей треба, щоб основно використати велику копальню золота, доказує випадок південно-африканського Ранда, одної з найбагатших копалень золота в світі. Мусіли вложити 150 міліонів франків, заки здобули один грам золота. Заки стали добувати золото, треба було працювати ввесь рік.

Після відкриття Америки, в 1492 році, світ збогатився золотом вартости яких 350 міліярдів франків. Із того припадає приблизно 80% на час від 1860-го року до сьогодні.

В ресторані.

Гість: В цьому яйці, що ви мені подали, було курятко!

Кельнер: Не турбуйтеся, добродію, ми вам і так дорожче не почислимо!

УРИВКИ З ОПИСІВ ТОРА ЛЯНГЕ

В перекладі д-ра Маланчука (Копенгаген).

1. „З України".

(ВУНІ) Україна — це мій край, наскільки взагалі можна вважати іншу країну своєю батьківщиною, як цю, в якій ми народилися. Дивна Україна з її подвійною природою — сонящної усмішки та хмар звисаючої мелянхолії, то знова безмірного розгону і кайдан пригноблюючих почувань. Нарід і країна злучилися в одну цілість, стали неначе одним єством з тим самим серцем, яке нибито розділене на двоє: з одної сторони найбільш ніжне привязання до свого власного, а з другого почування чужинства на своїй власній землі. Тяжко висловити словами цю подвійність, одначе я помічаю її струї; вони пориваюоть і тягнуть до себе. Український козак належить до східних Славян, він безперечно Росіянин, однак цілком ріжний від свого великоруського брата, з яким має лише менше щасливі родинні прикмети спільні, а саме дещо нахилу до лінивства й сильний фаталізм, останній ще до цього без домішки веселої зухвалости Московита. Населення України належить до мало — або золоторуського пня; цей нарід числить коло 10 міліонів людности і замешкує площу від Дону понад Дніпром і Дністром в австрійській Галичині, Семигород і сягає частинно далеко в глиб Угорщини. Чи знаєте поета М. Ленава? Його мати була Українкою і він має все виключно від матері; німецька в нього лише сама мова; цілий його характер як поета виступає цілком ясно та певно як український. Коли ви бажаєте пізнати духову рису цього народу, то йдіть до Ленава. Поглибіться в його творчість і увійть собі, що ви читаєте пориваючу, повну почувань славянську лірику в такому займаючому, як і гарному перекладі.

Замкнене в собі, мовчаливе населення України, скупе на слова, та пребагате на спів! Одначе в противенстві до Московита співає тут рідко хто разом з ініціятиви, а найчастіше на самоті, для себе самого. Хоч на полі працює цілими годинами гурток селян один коло одного, то ціла їх розмова обмежується лише до висказання найпотрібнішого. Цілком інакше там на півночі: де два або три Мокалі зійдуться, там повно сміху та крику. Великорос сміється також над українським селянином і прозиває його „хохлом" . . . чубом, що має на меті висміяти з одної сторони його в чуб уложене волосся, а з другої розстріпаність та податливість в його характері. Це слово не має в собі нічого лихого, воно висказується також цілком по доброму, одначе Малорос скрито не любить свого брата з півночі; він мовчить на те або шепче: „Москаль", яке то прізвище також Поляк уживає для означення Московита. Однак не звертаючи на спільність в уживанню цього слова, стоїть український селянин ще в більшому противенстві до Поляка. Корінна ненависть і релігійна ріжниця знайшли поживу в столітній безпощадній кривавій боротьбі між козацькою републикою і польським королівством; ця боротьба тревала безнастанно. Там великоруський двоголовий орел без особливого напруження загорнув Україну одним пазуром, а Польщу другим. Суперники втомили один одного в найвищім ступні, бо гіршої кривавої різні як „різня в Умані" не легко знайти в европейській історії, вона стоїть побіч сицілійської вечірні і перевищає ніч Вартоломея. Названі морди відбулося в 1768 році в околиці, з якої я пишу ці стрічки, а саме в полудневій частині теперішньої київської губернії. Вже в 1778 р. стратила козацька держава останні сліди своєї самостійности, а з роком 1793 починається поділ Польщі.

Ще в теперішний час слідкує уряд за так званими українофілами; іноколи здається, що цій країні приходиться дуже тяжко забути її колишню незалежність. Однак коли кажеться справедливо, що Польща заслужила собі свою долю з причини внутрішніх незгод та власних суперечок, то це відноситься в більшій мірі до України.

2. Урвиок із „На Україну".

Вам треба би було побачити ріку Дніпро! Я плавав по Волзі, я носився по хвилях бистрого Дунаю, я веслував в арабському човні по Нілю, але Дніпро — це князь усіх рік старого світу. В порівнанні з ним є Райн лише тонкою стяжкою води, а навіть святий Ганґес стоїть, як кажуть, у свойому маєстаті далеко поза рікою України, Дніпром.

Потяг потребує понад 20 мінут, щоби переїхати повільним ходом через предовгий залізничий міст, між якого високими як вежа стовпами хвилюється ріка й викидає довгі ленти піни. А там ліворуч на горбах взносяться між свіжим листям та осяяні проміннями заходячого сонця десятки золотоверхних церков старого варязького міста Києва.

О, свіжий воздух! Кождий читач цих стрічок, що любить музику, хай пригадає собі цей хор з Бетовена, Фіделіо. Цілком як звуки цієї музики звучить тепер, коли то настав вечір і знову надійшов ранок, тепер, коли потяг багато миль з полудня від Києва перейшов границю давньої Польщі і котиться через край козацький — Україну. Небо голубе — невимовно чисте, ясно блакитне. А молода золота травиця майже зникає, лиш деінде синіє між барвними килимами квітів, наче море в тиху погоду, або як вода темного лісового озера між очеретом. Як це можливо, що стільки квітів нагромадилося наразі на землі? Це степ на весні. Україно, Україно!

Можна би було подумати, що знаходимося в раю. Дивно, як патріярхально тихо тут ще на цьому спокійному платку посеред кривавих революційних завірушень. Це неможливо, щоб воно так залишилося; хвилі заллють острів, а піскова заметіль погребе останню оазу. . . .

Як пахне тут ранком запах фіялок. Цих фіялок не зможе ніхто витоптати, винищити; їх забагато і вони засильні; вони прийдуть, що весни. Також ці малі сливкові дерева будуть мабуть пощаджені; вони не мають ще листя, однак вчора появився на одному з них квіт, досить великий, дуже гарний квіт, блідо-рожевий і дуже подібний до квіту дикої рожі, тільки далеко кращий та яскравіший, здається начеб цей квіт блищав так, як леґендарні квіти у вінця коло Господньої чаші, Святого Граля. Чи зможуть знести блідочервоні пелюстки ранній мороз? І чи не прийшов заскоро соловейко, якого спів чув я вчора коло його гнізда? Народнє повіря на Україні каже, що перші звуки соловейкового співу вимовляють: „Да прийде царство твоє". Ці слова мають, як народнє повіря твердить, таку силу, що хтоб їх не вимовлявь, пташка чи людина, віруючий чи безвірок, то царство мусить прийти. Скажи ще раз ці слова, соловейку, що мешкаєш поза мурованою загородою; може ці слова будуть звучати чайкраще, коли їх вимовляє пташка...

3. Урвиок із „Сон про степ".

В садку лежить сніг, що сягає... два ліжкові понад сходи коло веранди. Мете. О, яке їдке зимно в Москві; вершки моїх бідних рожевих кущів мерзнуть під матою. Але вже півтори сотки миль звідси на полудневий захід нема снігу, весняні квіти починають уже сходити там вдома на Україні.

Дивно, коли кажу „вдома". Однак по імени Данії не вражає жадний звук мене так мило, як слово Україна. Гей, мій брате, степе, синьоквітний брате степе, гей!

Чи знаєте брата степа? Ні! Вам однаково, бо ви маєте матір Данію. Але для мене здалека від Данії співає степ свої пісні, малює образи, оповідає байки. Він розказує мені про пшеничне колосся, що пожичає свого золотистого блеску у зірок на небі; він учить мене розуміти, як тяжко соловейко нарікає на те, що родиться та вмирає разом з трояндами; соловей називає людей щасливими, бо вони мають більше часу для любови та співу. Пташині здається, що людське життя — це вічна молодість...

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН І ПРОЛЕВ. (31)

Вояки взяли Обровського й Квамудія на отверте поле перед хату Рунґули та привязали їх до двох дерев так, що один дивився на одного. Тут Обровського заставили дивитися, як Басути мучили Квамудія так жорстоко, що він аж побоявся, що зійде з розуму. І він бачив, як Квамуді помер.

Потім Обровський зрозумів, що дикуни тої ночі не думали вбити його. Вони тільки давали йому передсмак того, що його ждало. Чорні завели його назад до його вязниці та кинули його, холодного й трясучогося, на брудну долівку. Його розум попав у розпуку й він нарешті заснув.

Він пробудився коло полудня. Полуднева теплота вляла в нього нове життя. Він почув у собі наглу рішучість. Він не умре, як інші вмирали, мов вівці, котрих женуть на заріз. Він придумав плян, і чим довше про нього думав, тим більше хотів його перевести в життя.

Майже знетерпеливлений, Обровський ждав тих, що його мали вести на туртуру. Коли по короткім тропікальним сумерку наступила ніч, він побачив вояків, що прийшли по нього. Обровський виліз з хати та стрінув їх з усміхом. Але вони повели його так, як відводили трох чорних перед ним.

(Через недогляд наступила помилка в історії Тарзана. Починаючи від ч. 30-го, під образками появлялися тексти, що належать до інших образків. Тому просимо читачів читати історію з того місця, де її полишено на 30-тім образочку. — Ред.)